

DIYANET
İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DERGİSİ

DİNİ, AHLAKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

1. Cilt

Eylül 1962

4. Sayı

İSLAMDA İMAN VE ESASLARI

—III—

2) Âlemin hudûsu (sonradan var olması) delili ile Allah'ın varlığını isbat :

Dr. A. Arslan AYDIN

İslâm mütefekkirlerinden olan ve mütekellimin diye anılan kelâm-cılar, Allahu Teâlâ'nın varlığını isbat eden bu delîli şöyle ifade ederler :

Görmekte olduğumuz şu âlem, daimî bir hareket ve değişiklik içindedir. Bu hal, âlemi teşkil eden cevherlerin ve o cevherlerle kaim olan arazların birçoğunda gözle görülmekte, görülmeyenlerin de, böyle bir «değişmeler» halinde olduğu akıl yoluyla bilinmektedir. (1) Daima değişen herşey, hâdistir. Yani sonradan var olmuştur. O halde, daima değişme, bir şekilden diğer bir şekle girme halinde olduğu sâbit olan bu âlem de hâdistir. Yâni bu âlem bir zaman yokken, bizce bilinmiyen bir müddet sonra maddesiyle sureti ve bütün cüzleriyle var olmuştur. Kâinatta bulunan her şey; yer, gök, dağ, taş, nebatlar, hayvanlar, insanlar, hülâsa her varlık, daima değişmektedir. Bunların hepsi de yokken, sonradan var olmuştur.

Sonradan var olan her şey, —illiyet kanunu mucibince— mutlaka bir yaratıcıya (mûcide) muhtaçtır. O halde bu âlem de, var oluşunda bir yaratıcıya, bir mûcide muhtaçtır. O yaratıcı ise; bu âlem cinsinden olmayan, varlığı zâtının icabı olan ve mutlak kemal sahibi bulunan Allah'dır.

Bu neticeye varmak zarurî ve kat'îdir. Çünkü sonradan yaratılan bu âlemin, Vâcibü'l-Vücut (varlığı zâtının icabı) olan Allah tarafından değil de, Allah'tan başka kudretli bir fâil tarafından yaratıldığını farzetsek, sonunda, mutlak kemal ve kudret sahibi, vücudu zâtı ile kaim bir Allah'ın varlığına yine ulaşırız. Zira deriz ki :

Bu âlemi yaratan varlık, Vacibü'l-Vücut değilse, mümkün'il-vücuttur. Yâni vücudu, sonradan var olmuştur. O halde o da, varlığında başka bir fâile, mucide muhtaçtır. Şayet o da, bu fâil gibi, başka bir fâile muhtaç ise, fâillerin böylece sonsuzluğa doğru teselsül edip gitmesi gerekir. Böyle bir teselsül ise, eski ve yeni mütefekkirler nazarında batıldır. O halde, bu

(1) Bu husus, biraz sonra izah edilecek olan, «madde, enerji ve hareket» problemleriyle daha fazla açıklanmış olacaktır.

fâiller silsilesinin bir noktada durması ve başkasına muhtaç olmayan, her bakımdan ekmel, varlığı zatının icabı olan bir varlığa dayanması şarttır. İşte bu varlık, âlem'in yaratıcısı olan Allahu Zü'l-Celâl'dir.

Eserden müessire intikal yolu ile Allah'ı isbat eden bu delîle, büyük İslâm filozofu İbn-i Rüşd çok kıymet verir. Ancak, «İhtirâ» yâni «İcat etme, yaratma» delili adını verdiği bu delilin, Kur'ân-ı Kerîm'de bir çok âyetlerde irşat olunan usule uygun olarak takrir edilmesini ister. Bu metodla Allah'ı isbat etmenin her çeşit halkı, münevver ve mütefekkeri tatmin eden en doğru yol olduğunu söyler. (1)

3) Maddede bulunan hareket vasıtasıyla Allah'ı isbat :

Bir de, yukarıda «hâdis» olduğunu söylediğimiz «Cevher»in, yâni «Maddenin» daima harekette oluşundan çıkarılan delille Allah'ı isbat ederler ki, bu delil kısaca şöyle ifade olunabilir :

Şu âlemde bulunan madde ve ondaki hareket bugün ilmen sabittir. Bu madde ve bu hareketin mucidi kimdir?

Maddiyyûn : «Madde de, ondaki hareket de ezeldir» derler.

Bu fikir yanlıştır. Çünkü maddedeki bu hareket, bir evvelki hareketin, o da daha evvelkinin neticesidir. Bu hareketler silsilesi, sonsuzluğa doğru devam edip gidemez. Çünkü «teselsül» batıldır. O halde, bu hareket silsilesinin bir noktada durması ve ilk hareketin, vücudu vâcip olan bir illete, bir muharrik'e dayanması zaruridir. O da Allah'dır.

Sonra, Fizik ilmi bize; maddenin genel özellikleri arasında bir de (Atalet) özelliği olduğunu, mihanikî fizik de; «harekette bulunan cisimler manzumesinin denkleşmeye çalıştığını, bu sebeple hareket halinde bulunan her cismin az çok uzun bir zaman sonra sükûnete ermesinin zarurî olduğunu bildirir.

Maddenin genel özelliklerinden olan «Atâlet» ve «Denkleşme» kanunları, bu âlem denen manzumeleri hareketin ezeli ve ebedî olamayacağını isbat etmekte ve Maddiyyûn'un «Madde de, ondaki hareket de ezeldir» iddiasını çürütmektedir. Çünkü ilmen sabit olan «Denkleşme kanunu»

(1) «El-Keşf an menahici el-edille» adlı eserinde zikrettiği bu âyetlerden birini burada misâl olarak vermeyi uygun buluyoruz :

«Sizi biz yarattık, niçin iman etmiyorsunuz, akıttığımız meninin ne olduğunu bir kerre düşünün. Ondaki insanı yaratan siz misiniz, yoksa Biz miyiz? Toprağa ektiklerinize ne dersiniz? Onu bitiren siz misiniz? Yoksa Biz miyiz? İçtiğiniz suya ne dersiniz? Onu yağdıran siz misiniz? Yoksa Biz miyiz? Yaktığımız ateşe ne dersiniz? Onun ağacını yaratan siz misiniz? Yoksa Biz miyiz? Öyle ise Rabb'inin adını tenzih et, O'nun ne büyük bir yaratıcı olduğunu anla». (El-Vakıa : 57, 58, 59, 63, 64, 68, 71, 72, 74).

gereğince, bu âlemin sukûn haline gelmeye çalışması zarurîdir. Âlem, «Bahsettiğiniz denkleşmeye ve sükûnet haline gelmiş, sonra, sırf madde-
deki hareket özelliğinin icabı olarak tekrar harekete başlamıştır» sek-
lindeki itiraz ise, «Atalet» kanununa aykırı olduğundan varit değildir. O
halde; madde ve ondaki hareket ezeli olmayıp, her ikisinin de bir başlan-
gıcı vardır. Yâni sonradan vücuda gelmiştir. Öyle ise; bu varlığı vücuda
getiren, maddeyi de, onu teşkil eden atomdaki enerji kaynağı olan ha-
reketi de yaratan, varlığı zarurî ve ezeli bir Allah vardır.

Evet parçalanan atom içinde gizlenen müthiş enerji, Maddiyyûn'un,
«kuvvetsiz madde, maddesiz kuvvet olamaz» teorisini desteklemiştir. An-
cak bu teoriden, Allah'ı inkâr mânası çıkmaz. Çünkü, ister, evvelâ mad-
de bulunsun ve bunun bir kısmı parçalanarak enerjiyi vücuda getirsin,
veya bunun aksi olsun (yâni enerji evvelâ olup, bir kısmının tekâsüf et-
mesiyle vücut bulan maddeyi hareket ettirmiş olsun) yine de, ilk mevcut
olan hangisi ise, onu bir yaratan olduğunu kabul etmemiz gerekir. İşte
O yaratıcı, her şeyden evvel var olan, vücûdu vâcip (zarurî) bulunan
Allahu Teâlâ'dır.

Maddenin en küçük zerresi olan atomda, bu muazzam enerjinin bu-
lunabilmesi de, Allah'ın varlığına ve kudretine ayrı ve açık bir delil teşkil
eder. Çünkü küçük bir atomda gizlenen bu muazzam enerjiyi yalnız ve
yalnız Allah toplayabilir. Bu müthiş enerji kudreti ancak ilâhî bir varlığa
muhtaçtır ki, O da Allah'dır.

Meşhur Yunan filozofu Aristotalis de «İlk Muharrik» diye vasıflan-
dığı Allah'ı, maddenin daima hareket etmekte olduğu esasına dayana-
rak isbat etmiştir. (Devamı var)

